

Agnieszka Leszczyńska

PARTNERSTWO W PROJEKTACH KLIMATYCZNYCH JAKO INSTRUMENT ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO

Agnieszka Leszczyńska, dr – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

adres korespondencyjny:

Wydział Ekonomiczny

Zakład Zarządzania Przedsiębiorstwem

Pl. M. Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin

e-mail: leszczyński1@poczta.wp.pl

PARTNERSHIPS IN CLIMATE PROJECTS AS AN INSTRUMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

SUMMARY: There is an unquestionable need to integrate issues of climate change and sustainable development. It is done by implementing of projects aimed at achieving environmental and social objectives. In the article the analysis of selected national and international climate projects carried out in partnership is presented. Analyzed examples confirm the real possibility of setting a partnership in order to carry out such initiatives.

KEY WORDS: partnership, climate change

Wstęp

Cele milenijne określone podczas Światowego Szczytu (*World Summit on Sustainable Development*) w Johannesburgu podkreślają potrzebę integrowania celów środowiskowych (w tym dotyczących zmian klimatycznych) z polityką rozwojową. Jednym z kluczowych mechanizmów wdrażania inicjatyw zmierzających w tym kierunku jest partnerstwo. Współpraca pomiędzy jednostkami pozwala na realizację większych projektów ekologicznych i społecznych, przyczyniając się do osiągnięcia równocześnie celów środowiskowych (czyli wzrost świadomości ekologicznej, redukcja ryzyka środowiskowego, ochrona poszczególnych komponentów środowiska) oraz celów w obszarze społecznym. Podczas gdy partnerstwo stanowi tradycyjny instrument wdrażania polityki rozwoju zrównoważonego, w odniesieniu do zmian klimatycznych jest nowym rozwiązaniem. Wydaje się jednak, iż z uwagi na wieloaspektowość i szerokie skutki zmian klimatycznych, a także wymagane zaangażowanie zasobowe, partnerstwo może stanowić korzystną formę wdrażania projektów także w tym obszarze¹.

Rozważania dotyczące zmian klimatycznych w kontekście rozwoju zrównoważonego (ZR) podnoszą pytanie o relacje pomiędzy tymi obszarami. Bez wątpienia polityka klimatyczna stała się konwergentna z polityką rozwoju zrównoważonego z uwagi na zakres i przyjęte podejście. Rozwój zrównoważony łączy wyzwania środowiskowe z równością społeczną i dobrobytem ekonomicznym. Analogicznie, problematyka zmian klimatycznych integruje kwestie środowiskowe i społeczno-ekonomiczne. Problemy związane ze zmianami klimatycznymi dotyczą zalesiania, dostępności wody, bezpieczeństwa, zdrowia. Stanowią więc integralny obszar rozwoju zrównoważonego. Zmiany klimatyczne i rozwój zrównoważony mogą jednak łączyć interakcje negatywne. Zmiany klimatyczne prowadzą bowiem do pustoszczenia, ograniczenia dostępności zasobów wodnych, zagrożeń zdrowotnych, co stoi w sprzeczności z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Biorąc pod uwagę cele w obu tych obszarach, realizacja projektów ukierunkowanych na ograniczanie emisji pozwala na osiągnięcie korzyści społecznych. Z kolei inicjatywy na rzecz ZR przyczyniają się do ograniczania negatywnych skutków zmian klimatycznych. Występuje tutaj efekt synergiczny.

Rola partnerstwa

Pod pojęciem partnerstwa rozumie się wszelkie formy współpracy pomiędzy podmiotami, których celem jest zapewnienie finansowania, budowy, zarządzania lub utrzymywania infrastruktury albo świadczenia usług². Partnerstwo zawiązywane jest dla wspólnej realizacji określonego przedsięwzięcia, oznaczającego całość podejmowanych działań, zmierzających do realizacji założonego celu

¹ Projekty klimatyczne obejmują działania mające na celu adaptację do zmian klimatycznych bądź łagodzenie ich skutków. Przyjmują postać transferu technologii oraz działań organizacyjnych.

² D. Piasta, *PPP najnowsze inicjatywy unijne*, „Wspólnoty Europejskie” 2004 nr 12, s. 13-20.

i obejmujących więcej niż jeden etap współpracy³. Partnerstwo zachodzi pomiędzy sektorami i jest oparte na idei dzielenia się odpowiedzialnością⁴. Gdyby ryzyko za nienależyte wykonanie przedsięwzięcia obciążało jednego partnera, wówczas nie występowaloby partnerstwo. Cechą charakterystyczną partnerstwa jest brak możliwości kształtowania zachowań innych aktorów; wymagana jest kooperacja⁵. Przejawia się ona poprzez poniesienie części wydatków na realizację zamierzenia, wniesienie składnika majątkowego bądź współzarządzanie. Takie postępowanie jest wyrazem wspólnej realizacji projektu. Partnerzy jasno określają zakres współpracy oraz oczekiwane korzyści. Cele każdej z jednostek mogą być odmienne i realizowane w różnych terminach i fazach trwania koalicji. Cechą konieczną jest także niezależność organizacyjna partnerów. Przez cały okres trwania współpracy zachowują oni odrębność prawną i organizacyjną⁶. Z zachowaniem niezależności organizacyjnej bezpośrednio związana jest inna cecha – partnerstwo powiązań sojuszników. Nie powinna zachodzić zwierzchność powiązań, chyba że podrzędność jest dobrowolna i korzystna dla partnerów i powodzenia projektu. Partnerskie stosunki między jednostkami panują nie tylko podczas negocjacji warunków tworzenia, ale również przez okres kierowania. Każdy z partnerów ma prawo do współzarządzania projektem. Wspólne kierowanie daje możliwość oddziaływania partnerów na kształt, formę i kierunki działania. Wraz ze zmianą zachowania jednego z partnerów inni mają możliwość reakcji.

Partnerstwo (stanowiące formę aliansu społecznego) postrzegane jest jako jeden ze sposobów rozwiązywania złożonych problemów, wymagających współpracy pomiędzy sektorami, krajami. Szerokie partycypowanie interesariuszy pozwala na uwzględnianie stanowisk wszystkich stron (również konkurencyjnych), istotnych dla danego problemu. Wśród licznych korzyści partnerstwa wymienia się uzyskanie dostępu do zasobów, transfer wiedzy⁷, poprawę wiarygodności w oczach lokalnej społeczności.

Szczególną formą są partnerstwa publiczno-prywatne (PPP). Ogólnie PPP oznacza każdego rodzaju współpracę sektora prywatnego i publicznego, która ma na celu realizację szeroko pojętego dobra publicznego, natomiast w węższym znaczeniu oznacza współpracę sektora publicznego z sektorem prywatnym tylko w celu realizacji zadań publicznych⁸. Model PPP jest jednym z coraz bardziej popularnych projektów wykorzystywanych przez jednostki samorządowe. W Pol-

³ M. Kulesza, M. Bitner, A. Kozłowska, *Ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym. Komentarz*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 75.

⁴ P. Mazurkiewicz, *Corporate self-regulation and multi-stakeholder dialogue*, w: *The handbook of environmental voluntary agreements*, red. E. Croci, Springer, Dordrecht 2005, s. 31-45.

⁵ J.W. Selsky, B. Parker, *Cross-sector partnerships to address social issues: Challenges to theory and practice*, „Journal of Management” 2005 nr 31, s. 849-873.

⁶ J. Cygler, *Alianse strategiczne*, Wyd. Difin, Warszawa 2002.

⁷ T. London, D. Rondinelli, *Partnerships for learning-Managing tensions in nonprofit organizations' alliances with corporations*, „Stanford Social Innovation Review” 2003 nr 1(3), s. 28-35.

⁸ S. Dolata, *PPP jako metoda zmniejszania luki pomiędzy potrzebami publicznymi a możliwościami ich finansowania*, w: M. Urbaniec, P. Stec, S. Dolata, *PPP jako instrument rozwoju zrównoważonego*, Wyd. Educator, Częstochowa 2009, s. 209-215.

sce pierwszą próbę ujęcia w ramy prawne współpracy sektora prywatnego z podmiotami publicznymi stanowiła ustawa z 28 lipca 2005 roku o partnerstwie publiczno-prywatnym⁹. Jej celem było pobudzenie inwestycji sektora publicznego poprzez stworzenie optymalnych ram prawnych dla przedsięwzięć publicznych z udziałem partnerów prywatnych, a także usunięcie przeszkód, które w dotychczasowym systemie prawnym powodowały, że przedsięwzięcia takie obarczone były dużym ryzykiem. Jednakże ustawa ta okazała się nieefektywna. Rezultatem krytyki dotychczasowych rozwiązań było uchwalenie 19 grudnia 2008 roku nowej ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym¹⁰. Nowa ustawa w odmienny sposób określa zasady współpracy partnerów¹¹. Zgodnie z nią idea partnerstwa publiczno-prywatnego polega na optymalizacji wyznaczonego zadania, czyli na:

- określeniu efektu końcowego;
- integracji różnych działań przez sektor prywatny, w tym finansowania;
- podziale ryzyka.

W kolejnych punktach przedstawione zostaną krajowe oraz międzynarodowe projekty klimatyczne realizowane w ramach partnerstwa. Dokonana analiza dotyczyła istoty projektu, stron i charakteru współpracy.

Projekty międzynarodowe

Partnerstwem o charakterze ponadnarodowym jest EPA (*Energy Power Action*), założony przez *British Columbia Hydro*, *Eskom*, *Vattenfall* przy wsparciu *World Economic Forum* oraz *World Business Council for Sustainable Development*¹². Podstawowym celem tej koalicji jest wdrażanie usług energetycznych w krajach rozwijających się. Dostęp do energii ma zasadnicze znaczenie dla poprawienia jakości życia i jest jednym z wyznaczników rozwoju społecznego. Tymczasem w krajach rozwijających się występuje ubóstwo paliwowe, a niemal 1,6 mld ludzi wciąż nie posiada dostępu do elektryczności. Odpowiadając na tę potrzebę EPA zamierza realizować projekty w zakresie dystrybucji energii. Koncentrować się one mają na przekazywaniu doświadczeń i najlepszych praktyk, nie zaś na wsparciu finansowym. Jak dotychczas partnerstwo to jednak w niewielkim zakresie wyszło poza fazę koncepcyjną (rozpoczęto jedynie projekt Lesotho).

Innym przykładem współpracy ponadnarodowej jest SloCat (*Partnership on Sustainable Low Carbon Transport*)¹³. Partnerstwo to zrzesza obecnie 50 organizacji z różnych sektorów, głównie jednostek badawczych i rządowych. Wśród nich znajdują się: Afrykański Bank Rozwoju, Azjatycki Bank Rozwoju, *Cambridge*

⁹ Ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. 2005, nr 169, poz. 1420).

¹⁰ Znowelizowana ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. 2009, nr 19, poz. 100).

¹¹ J. R. Antoniuk, *Nowa regulacja partnerstwa publiczno-prywatnego*, w: M. Urbaniec, op. cit., s. 98-107.

¹² Energy Poverty Action, *EPA Fact Sheet–Energy Poverty Action: Rural Energy Fund*, www.weforum.org [20-05-2013].

¹³ www.slocat.net [26-06-2013].

Systematics, Center for Clean Air Policy, Centrum nauki i środowiska, Centrum zrównoważonego transportu, Clean Air Institute, Europejski Bank Rozwoju i Odbudowy, Europejski Instytut Transportu Zrównoważonego, Fundacja Fia, Institute for Global Environmental Strategies, Institute for Transport Policy Studies, Międzynarodowa Agencja Energetyczna, International Road Federation, International Transport Forum i inne. *SloCat* dąży do włączenia problemu transportu niskoemisyjnego w negocjacje dotyczące zmian klimatycznych oraz w narodową i regionalną politykę transportową. Szczegółowe cele partnerstwa obejmują:

- włączanie kwestii transportu o niskiej emisyjności w programy, polityki krajowe, regionalne;
- integrowanie zagadnień dotyczących zmian klimatu z polityką transportową;
- uwzględnianie kwestii transportu niskoemisyjnego w strategiach rozwoju organizacji międzynarodowych.

Przykładem działań *SloCat* jest promowanie zrównoważonego transportu miejskiego.

Formę partnerstwa stanowi także *BioCarbon Fund*¹⁴. Fundusz powołany przez Bank Światowy finansowo wspiera projekty dotyczące sekwestracji węgla. Projekty te łączą problematykę gospodarowania ziemią, zalesiania z bioróżnorodnością i desertyfikacją. W swoim zamierzeniu mają one wzmacniać adaptację do zmian klimatu krajów rozwijających się. Obecnie Fundusz realizuje trzy projekty: *San Nicolás Agroforestry* (Kolumbia), *Pico Bonito Forest Restoration* (Honduras), *Andasibe-Mantadia Biodiversity Corridor* (Madagaskar).

Projekty krajowe

W warunkach krajowych liczba partnerstw realizujących projekty klimatyczne jest ograniczona. Większość z nich koncentruje się na działalności edukacyjnej bądź wspieraniu efektywności energetycznej.

Przykładem współpracy organizacji pozarządowych zaangażowanych w działania na rzecz ochrony globalnego klimatu jest Koalicja Klimatyczna¹⁵. **Misję Koalicji stanowi wspólne działanie w celu zapobiegania wywołanym przez człowieka zmianom klimatu dla dobra ludzi i środowiska.** Jej członkami są między innymi: Fundacja Ekologiczna Arka, Fundacja Ekorozwoju, Fundacja GAP Polska, Fundacja Na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju, Greenpeace, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Klub Gaja, Liga Ochrony Przyrody, Polska Zielona Sieć, Polski Klub Ekologiczny, Pracownia na rzecz Wszystkich Istot. Koalicja realizuje przede wszystkim działania edukacyjne. „Wykłady z klimatem” to cykl prezentacji przeznaczonych dla szkół, placówek edukacyjnych, organizacji pozarządowych, dotyczący zmian klimatycznych. Udział w tych prelekcjach pozwala lepiej zrozumieć proces międzynarodowych negocjacji klimatycznych oraz ma zachęcać do podejmowania działań dla ochrony klimatu. Wsparcie Koalicji polega na znalezieniu prelegenta oraz finansowaniu kosztów.

¹⁴ www.wbcarbonfinance.org [26-06-2013].

¹⁵ www.koalicyjaklimatyczna.org [26-06-2013].

Innym programem edukacyjnym jest Święto Drzewa¹⁶. Jest to przedsięwzięcie realizowane od 2003 roku pod przewodnictwem Klubu Gaja. Cel projektu stanowi edukacja dla rozwoju zrównoważonego, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz zainspirowanie uczestników do podjęcia lokalnych działań dotyczących sadzenia i ochrony drzew. Strategicznym partnerem programu są Lasy Państwowe. Placówki oświatowe, które przyłączają się do Święta Drzewa, nieodpłatnie uzyskują sadzonki. Partnerstwo realizowane jest przy współpracy firm. Firma **LeasePlan Fleet Management Polska**, która włączyła się w tę akcję, wprowadziła program *GreenPlan*, polegający na rekompensacie emisji CO₂ samochodów klientów poprzez zalesianie. Z kolei firma **Troton** zaangażowała się w ochronę lasów beskidzkich – przeznaczyła 1% z linii produktów ECOLINE na akcję sadzenia drzew. Troton założył także park nad rzeką Parsętą.

Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych związanych z problematyką zmian klimatu stanowi przedmiot działalności Partnerstwa dla Klimatu¹⁷. Jest to forma współpracy jednostek administracji rządowej i samorządowej, ambasad oraz organizacji pozarządowych. Zaangażowane są w nią między innymi Ambasada Francji, Ambasada Norwegii, Ambasada Danii, Ambasada Stanów Zjednoczonych, Amerykańska Izba Handlowa, Białowieski Park Narodowy, Francuska Izba Przemysłowo-Handlowa w Polsce, Fundacja Nasza Ziemia, Fundacja Ekologiczna Arka, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Klub Gaja, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych Lewiatan. W ramach Platformy organizowane są wydarzenia, konferencje, debaty, happeningi, wystawy, których celem jest zwiększanie świadomości w zakresie ochrony klimatu. Jednym z takich wydarzeń jest **Piknik z Klimatem**.

Celem wielu projektów klimatycznych jest redukcja emisji powiązanych z energią, poprawa efektywności energetycznej. Do problematyki energetycznej nawiązuje Partnerstwo Gmin Polska Sieć „*Energie Cités*” (PNEC)¹⁸ – pozarządowa organizacja non-profit współpracująca z samorządami lokalnymi na rzecz kształtowania lokalnej polityki energetycznej. Członkami Stowarzyszenia są miasta i gminy, a członkami wspierającymi firmy: Energetyka Cieszyńska, Światło Projekt, Egoterm Kraków, Zakład Utylizacji Odpadów Myślenice, Atmoterm SA. Zadania stowarzyszenia obejmują:

- promowanie energii odnawialnej;
- popularyzowanie praktyk w zakresie efektywnego wykorzystywania energii;
- edukowanie w zakresie ochrony klimatu;
- przedstawianie innowacyjnych technologii i najlepszych rozwiązań w tych obszarach.

Stowarzyszenie realizuje szereg projektów. Jednym z nich jest gród nad głową, czyli szwajcarskie „zielone dachy” i „żyjące ściany”. Chodzi tutaj o przekazanie polskim gminom know-how i najlepszych szwajcarskich praktyk dotyczących

¹⁶ www.swietodrzewa.pl [26-06-2013].

¹⁷ www.infrastruktura.um.warszawa.pl [28-06-2013].

¹⁸ www.pnec.org.pl [28-06-2013].

wykorzystywania zielonych dachów/żyjących ścian do: redukcji emisji CO₂, zwiększenia energoefektywności budynków, retencji wody opadowej i odtwarzania strat powierzchni zielonej związanej z intensywną zabudową. Dzięki udziałowi w projekcie gminy pozyskują wiedzę na temat innowacyjnej idei zielonych dachów/żyjących ścian do wykorzystania w zrównoważonym gospodarowaniu energią w gminie.

Stowarzyszenie prowadzi również projekt **„Apetyt na klimat – ekologiczne menu polskich gmin”**. Zgodnie z jego założeniami gminy poprzez wdrażanie programów oszczędzania energii, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i angażowanie się w działania na rzecz ochrony klimatu, w sposób zrównoważony gospodarują zasobami naturalnymi. Celem tego projektu jest opracowanie i wdrożenie planów działań na rzecz zrównoważonej energii (SEAP).

W przypadku partnerstw publiczno-prywatnych kierunku inwestowania dotyczą przede wszystkim efektywności energetycznej. Celem działań może być:

- modernizacja systemów ciepłowniczych i sieci centralnego ogrzewania;
- energooszczędna modernizacja oświetlenia;
- wykorzystywanie OZE;
- termomodernizacja budynków;
- zakup i montaż energooszczędnego wyposażenia.

Przykładem PPP jest modernizacja źródła ciepła (zamiana węgla/ biomasa-słoma) i instalacji c.o. w Zespole Szkół Budowlanych w Lęborku¹⁹. Na podstawie umowy zawartej przez Starostwo Powiatowe w Lęborku i Bio-Energię ESP sp. z.o.o, przedsiębiorstwo odpowiadało za przygotowanie dokumentacji, realizację i eksploatację. Modernizacja systemu ciepłowniczego przeprowadzona została również w ramach PPP w Trzciance. Stroną prywatną była tutaj Dalkia Poznań, dzierżawiąca system ciepłowniczy miasta Trzcianka i zarządzająca nim. W obu przypadkach korzystano z dodatkowego dofinansowania (kredyt, dotacja).

Specyficzną formę projektów klimatycznych stanowią projekty wspólnych wdrożeń (JI). Mechanizm wspólnych wdrożeń ustanowiony art. 6 Protokołu z Kioto polega na wspólnej realizacji projektów redukujących emisję gazów cieplarnianych pomiędzy krajami Załącznika I do Konwencji Klimatycznej poprzez stworzenie możliwości zaliczenia redukcji uzyskanej w wyniku inwestycji jednego kraju w innym kraju wymienionym w załączniku I. W ten sposób państwa wymienione w załączniku I mogą wypełniać swoje zobowiązania redukcyjne poprzez zaliczenie redukcji uzyskanej w wyniku inwestycji w innym kraju wymienionym w załączniku I. Ze względu na sposób zmniejszania obecności gazów cieplarnianych w atmosferze, projekty wykorzystujące ten mechanizm można podzielić na:

- redukujące gazy cieplarniane;
- prowadzące do uniknięcia emisji gazów cieplarnianych;
- pochłaniające dwutlenek węgla (CO₂).

Działania inwestycyjne realizowane w ramach projektów JI dotyczą następujących sektorów: chemicznego, gospodarki odpadami, energetyki, ciepłownic-

¹⁹ www.pnec.org.pl [28-06-2013].[†]

stwa, rolnictwa i górnictwa. Jako przykłady wskazać można przedsięwzięcia polegające na²⁰:

- zastosowaniu Odnawialnych Źródeł Energii PWB I;
- zastąpieniu produkcji energii elektrycznej i ciepłej poprzez utylizację gazu z odmetanowienia kopalni Krupiński na Górnym Śląsku;
- wprowadzeniu programu efektywności energetycznej w budynkach Banku Ochrony Środowiska;
- redukcji emisji podtlenku azotu z instalacji kwasu azotowego w Zakładach Azotowych Kędzierzyn S.A.;
- zagospodarowaniu metanu ze złoża węgla KWK „Knurów-Szczygłowice” Ruch Szczygłowice.

Cechą charakterystyczną projektów JI jest konieczność ich wdrażania zgodnie z jedną z określonych procedur (ścieżek). Współpraca odbywa się na podstawie listu zatwierdzającego oraz umów współpracy. Proces przygotowania dokumentacji nakłada na inwestora obowiązek przygotowania wielu dokumentów (wstępnego opisu projektu, dokumentacji projektowej, biznesplanu, raportu oddziaływania inwestycji na środowisko, pozyskania opinii gminy i inne) oraz uzyskania raportu walidacji ze strony niezależnej jednostki weryfikującej. Jednak dzięki uczestnictwu w projekcie firmy uzyskują konkretne, mierzalne korzyści. Kraj przyjmujący projekt zyskuje inwestycje zagraniczne oraz zaawansowane, proekologiczne technologie, natomiast inwestor uzyskuje profity w postaci jednostek redukcji emisji.

Podsumowanie

Przedstawione projekty klimatyczne polskie i międzynarodowe, realizowane w partnerstwie, skłaniają do następujących wniosków:

1. Liczba partnerstw realizujących projekty klimatyczne w warunkach krajowych jest ograniczona. Większość z nich koncentruje się na działaniach edukacyjnych, niemniej zawiązywana współpraca może także dotyczyć zwiększania efektywności energetycznej, zalesiania.
2. Zaproponować można trzy typy partnerstwa ustanowionego dla realizacji projektów klimatycznych, zorientowane na:
 - dzielenie się informacjami;
 - budowanie zdolności adaptacyjnej;
 - kreowanie standardów.

BioCarbon Fund stanowi przykład partnerstwa ukierunkowanego na budowanie zdolności adaptacyjnej, SloCat – ustanawiającego standardy.

1. Przedsiębiorstwa pełnią przede wszystkim funkcje brokerów wiedzy. Ich główną rolą jest zapewnienie wyspecjalizowanej wiedzy, umiejętności. Dodatkowo przedsiębiorstwa wnoszą wymagane zaangażowanie kapitałowe.

²⁰ www.kobize.pl [28-06-2013].

W analizowanych koalicjach rola przedsiębiorstw jest raczej pasywna, zaangażowanie jednostek rządowych/ samorządowych jest wyższe.

2. Partnerstwo może funkcjonować w ramach struktur wiodącej organizacji lub jako niezależna jednostka zarządzana przez partnerów. W Polsce dominującą formą są koalicje organizacji pozarządowych z innymi jednostkami.
3. Projekty realizowane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego mają charakter transakcyjny. Za udział w nich przedsiębiorstwa zyskują wymierne korzyści finansowe, natomiast samorzady – alternatywne źródła finansowania swoich zadań.
4. Przedstawione projekty klimatyczne sprzyjają osiągnięciu celów rozwoju zrównoważonego. W najpełniejszy sposób do rozwoju zrównoważonego odnoszą się projekty pozwalające osiągnąć korzyści przez społeczności lokalne oraz chroniące bioróżnorodność. W ich ramach następuje łączenie bezpieczeństwa energetycznego z poprawą jakości życia, problemu emisji z polityką transportową, jakości powietrza z ochroną gatunkową. Trudno jednak ocenić wkład poszczególnych projektów w rozwój zrównoważony.